

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

3. De charitate in Deum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

continet, vel à peccando auocatur, metu gehennæ, aut aliarum poenarum, & malorum, alioqui omnino peccatur, nisi hæc mala, & aduersa perhorresceret.

Quintò queritur, An timor mundanorum hominum sit per se malus? Respondet S. Thomas 2. 2. q. 19. art. 3. esse: non quòd per se malum sit metu ignominia, dedecoris, infamia, carceris, supplicij, mortis, iacturæ honorum, à malè agendo desistere: nam hic timor, seruorum quoque est, non mundanorum proprius, & iustorum hominum, similiter hic timor, communis est: Sed quòd metu horum malorū quis perperā faciat, in vitio est, & culpa; quoniam ne in minora mala incidat, maiora comitit, & perpetrat, ne in dedecus & infamia incurrat, culpā contrahit: ne ignominia, aut honorū iacturā sustinere cogatur, peccatū facit.

Sextò queritur, Quibus temporibus spei præcepto, & lege compellamur ad actum sperandi præstandum? Respondeo, Spei præceptum habere suam vim, cum penitentia præcepto, & lege compellimur ad antecedentia vitæ peccata detestanda, vel ad amandum Deum super omnia. Neque enim quis de peccatis dolere, aut Deum ante omnia diligere potest, vt oportet sine spe veniæ impetranda, aut simpliciter absq; spe. **Quæres**, an homo post obtentam Dei gratiam, & veniam peccatorum, aliquo certo tempore debeat spei actum elicere, & an absolute, & simpliciter sit datum præceptum, quo spei actum præstare cogamur, etiam quando nulla alia lege debemus opus alicuius alterius virtutis efficere? Respondeo, Spei præceptum esse nobis diuinitus impositum, tanquam remedium ad peccatorum veniam consequendam, & Dei gratiam, & charitatem impetrandam: & proinde hoc præcepto, & lege tenemur ijs temporibus, in quibus oportet nos reconciliari Deo, quem per peccatum offendimus, in cuius iram incidimus, à cuius gratia, & amicitia cecidimus. Alijs verò temporibus difficile est desistere præcisè, quando nam spei actum præstare debeamus, nisi cū spes nostra tentatur: tūc enim, ne desperemus, spem nostram corroborare, & firmare compellimur. **Item**, semper eo animo esse debemus, ne contra spem aliquid perpetremus.

Septimò queritur, Quot genera peccatorum aduersentur spei? Respondeo, ea omnia ad quatuor, aut summum, ad quinque capita reuocari. **Primum** est, cum quis abiicit spem beatitudinis æternæ, vel gratiæ, aut veniæ peccatorum, aut vitæ melioris. Et hoc est desperationis crimen. **Alterum** est, cum quis sibi, hoc est, suæ industriæ labori, viribus, & meritis quippiam boni tribuit, quod Deo acceptum non referat: quod, præsumptionis peccatum, hoc est, arrogantia, Theologi vocant. **Tertium** est, cum quis spem suam ex toto, vel ex parte in aliquo bono creato constituit tanquam in præsidio, & remedio, quod per se solum ad salutem adipiscendam sufficeret. Non enim prohibemur in hominibus, aut alijs procreatis rebus spem collocare, tanquam in ijs, quæ nos vna cum Dei auxilio inueniunt, atque promoueant ad finem vltimum consequendum. **Quartum** est, cum quis in rebus aduersis spem in Deo non ponit: cum quis item suæ vitæ emendationem differendo, & procrastinando ad finem vitæ rejicit: in hoc

enim, licet quis lethale crimen non semper admittat; leuius tamen sæpe delinquimus: nisi tempus occurrat, quo malefacta detestari per penitentiam debeamus. **Quintum** est, cum quis Dei bonitatem tentat, quod facit, cum à Deo petit, vt res aliqua fiat extra cursum, & ordinem rerum, hoc est, insolito, siue non consueto, nature modo, & ordine. Quare eiusmodi peccatum ex genere, & natura sua lethale est: petere nimirum miracula, & naturalis ordinis mutationem absque iusta causa, & legitima. Fas tamen nobis est precari Deum, vt suam nobis voluntatem declaret, quamuis occultam, si tamen bene petamus, vt eam feliciter commodius assequamur, & ne eum aliquando offendamus.

Octauò queritur, An si cui Deus patefecerit eum perpetuo damnatum iri, immuans, & liber sit ab omni lege, & præcepto sperandi peccatorum veniam, & vitam æternam? Huic quæstioni plenè satisfecimus, lib. 2. c. vlt. q. 3.

Cap. III.

De Charitate in Deum.

PRIMUM illud in quæstionem venit, An charitas in Deum sit verè, & propriè amicitia hominis ad Deum? Respondet S. Tho. 2. 2. q. 23. art. 1. esse amicitiam. Et certè id ex scripturis aperte colligitur. Ioan. 15. ait Christus discipulis: *Non dicam vos seruos, sed amicos; paulò post: Vos amici mei estis.* Iac. 2. Abraam dicitur Dei amicus. Sap. 7. *In finitimi thesaurus est hominibus quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitia Dei.* Item Plal. 138. *Nimis honorati sunt amici tui, Deus.* Nam amicitia tria requirit, & continet, vt constat ex Arist. lib. 8. *Ethic. c. 3. & 4.* primum est certa quorūdam bonorum communio, in qua tanquā in fundamento fulcitur: vt amicitia discipulorum, cōsanguineorum, comilitonum, concinuum, & similibus. Est enim hominis amicitia, societas in bono à quo contracta. Si in bono vtili, vel iucundo: amicitia nomen non meretur: qui enim causa utilitatis amicitias sequitur, suis commodis: qui voluptatis causa, amorem sua ipsorū voluptate metiuntur. Non amicos diligunt, quia boni sint, sed quia vtilis, & iucundi: non amicum diligunt, sed quæstum, & voluptatem. Debet igitur amicitia in honestate, & virtute consisti. Alterum est, vt sit inter æquales: non enim amicitia est filij ad patrem, aut serui ad dominum, aut ciuium ad regem. Tertium est, vt amicitia sit amor beneuolentiæ, non concupiscentiæ: amicus enim amicum diligit propter ipsum, nō propter se. Hinc efficitur, vt inter amicos sit reciproca beneuolentia, & charitas; mutuus quidam amor, se etenim mutuo amore amici prolequantur, & se cum vicissim sua bona communicant.

Vnam igitur impedire videtur, quo minus charitas in Deū sit amicitia hominis ad ipsum, quod homo, & Deus inter se pares non sunt, sed infinitis partibus distant. Cæterum in hoc est Dei charitas, vt iustos non tanquam seruos, sed tanquam amicos amare voluerit, sed suorum consiliorum, & bonorum participes effecerit, cum quibus sua bona communicat. Deinde obijcies, quoniam pacto charitas possit esse inter hominem, & Deum, & inter ipsos homines amicitia; cū Deus homi-

nes diligit, & amet, etiam si nō redametur ab eis: amat enim omnes, & tamen homines improbi, & ingrati Deum minimè diligunt, nec tantum, vel minimum studet reddere amorem amanti: amicitia verò mutuo amicorum amore constat, pendet, & cōseruatur. Item, probi homines amant ex charitate perditos, & improbos, licet non redamantur ab eis. *Respondeo*, amorem eius, qui tum beneuolè, tum amicè diligit, sic se habere, quod uterque est amor, quo vnus alterum diligit propter ipsum, non autem propter se; amor verò amicitia addit mutuum respectum, & ordinè beneuolentia vnus ad alterum. Possum itaque ego te amare amore beneuolentia, tamen non tu mihi in amore respondeas. Quo fit, vt ex charitate diligamus inimicos, & nefarios ac perditos homines: quia non eos diligimus ob emolumentum, & commodum, ac bonum nostrum, sed propter ipsos. Sic Deus ex charitate diligit omnes homines, amore scilicet beneuolentia, licet ipsum homines non redamant. Quare cum mutua intercedit beneuolentia, & charitas inter hominem, & Deum, est, & vocatur amicitia. Si verò alter eorū amet alterum, & non redametur, amor est charitatis, & beneuolentia, quamuis amicitia mutuo respectu non fit. Cum igitur amor charitatis dicitur esse amicitia, intelligitur cum ea conditione, si redamantem habeat: sin minus, nō ob id desinit esse charitatis, quia est amor beneuolentia, non concupiscentia. Vnde quis seipsum potest charitate diligere, & hominis ad se ipsum charitas, & beneuolentia est, amicitia non item.

Postremò obijcies, Deus eos, qui diligit, propter se diligit, ergo non ex charitate. *Respondeo*, amorem Dei erga homines, & Angelos, differre ab amore hominis in alterum, quod homo cū alterum diligit ex charitate, & beneuolentia, non ex se mouetur ad illum amandum; sed ex bono, quod cernit in illo, quod quando refert in emolumentum, & commodum suum, illum diligit amore concupiscentia: quando verò non refert in se, sed alterum amat propter ipsum, eum diligit amore beneuolentia, & amicitia; quia diligit eū sine suo emolumento, & commodo. At verò Deus cū nos amat, non mouetur ex bono, quod cernat, vel inueniat in nobis, nihil enim boni habemus, nisi acceptum à Deo; sed sua gratuita bonitate, & voluntate nos diligit: amat igitur, quia vult. Et hoc est, quod dicitur, eū nihil amare, nisi propter se, hoc est, nihil esse boni per se extra Deū, quod ipsum ad amandum alliciat, ac moueat. Nihilominus tamen diligens nos charitate sua, bonum quod nobis impertit, in nullum suum commodum refert; & propterea non diligit amore concupiscentia, quia verè nos amat sine aliquo suo emolumento, & comodo: amore concupiscentia bonum, quod amamus, in nostra comoda dirigimus, sed amat nos Deus propter comoda, & bonum nostrum, nimirum, vt boni, aut meliores reddamur.

Secundò queritur; An duplex sit amor hominis erga Deum, naturalis scilicet, & supernaturalis? *S. Tho. 1.2. q. 113. art. 3.* & alij veteres Theologi videntur distinguere duplicem beneuolentiam hominis in Deum: vnā, naturalem appellant, qua ipsum diligimus, vt naturam, & omnium naturalium bonorum auctorem, & finem: alteram, su-

pernaturalem, qua ipsum diligimus, vt vltimum finem, & vt largiorem, & auctorem gloriæ celestis, & gratia. Alij arbitrantur, vnā esse duntaxat beneuolentiam, & charitatem hominis in Deum, qua ipsum amamus propter ipsum, & nequaquam propter nos: cuius amoris, seu beneuolentia ratio, tanquam rem sibi obiectam habet omnem Dei bonitatem, qua est in seipso, & propter se ipsum bonus. Ita vt Deus diligitur æque vnus, ac trinus, & simul, vt est auctor, & finis naturæ, & naturalium bonorum; & vt est auctor, & finis gloriæ, & gratia. Porro in Cōstitutione Pij V. & Gregorij XIII. qua certæ propositiones cuiusdam Louanienſis Doctoris condemnantur, inter cæteras damnatur pariter, & illa, nimirum: distinctio ea duplicis generis (Amoris) Naturalis videlicet, quo Deus amatur, vt auctor naturæ, & amoris gratia, siue supernaturalis, quo Deus amatur, vt beatificator, vana est, & cōmentitia, & ad illudendum sacriliteris, & plurimis veterum Patrum testimonijs excogitata. Hæc ibi. *Retinenda profectò est amoris duplicis distinctio; eam verò non vtrunque intelligere, & explicare oportet, sicut nonnulli faciunt. Sed in hunc modum: Deus quandoque, siue tanquam auctor naturæ, siue tanquam auctor gloriæ, & gratia diligitur, diligitur propter ipsum; tunc amatur super omnia, siue ante omnia, & eiusmodi amor est charitatis, & beneuolentia, nec absque gratuito Dei auxilio, & munere esse potest in nobis. Vnde ex hac parte amor est nobis gratuito, & liberaliter concessus; quippe, quem præstare non possumus sine gratuito Dei præsidio. Dicitur verò naturalis amor, quando diligitur Deus, vt auctor, & finis naturæ, & naturalium bonorum; quoniam liberum arbitrium per vim naturæ cōmuni, & generali Dei auxilio adiutum, & motum, hoc est, adiutum, & motum consuetudo diuino auxilio, quod cum recta ratione hominis congruit, & quod institutione Dei rerum naturis procreatis dari solet, eum amorem producere, & elicere posset, si homo cum solis naturæ dotibus, aut cum iustitia originali; sed sine gratia dono, & sine alijs virtutibus supernaturalibus conderetur, vt iam libro sermo docui, cap. 34. q. 10. Item eiusmodi amor terminatur in Deo, vt in fine, & auctore naturæ, & naturalium bonorum. Cum verò diligitur Deus, vt auctor, & finis gloriæ, & gratia, & bonorum supernaturalium, nō dicitur supernaturalis amor ea sola ratione, quia is solus singulari, & gratuito Dei munere præstatur, sed quia fertur in Deum tanquam auctorem, & finem gloriæ, gratia, & omnium supernaturalium bonorum. Item, quia elici, & præstari non potest ab homine sine supernaturali Dei auxilio, quamuis homo sanus, & integer cum solis naturæ dotibus vel iustitia originali sine gratia crearetur. Duplici itaq; ratione dicitur amor Dei super omnia, Naturalis in super, & supernaturalis. Obijcies Deum non posse diligi super omnia solis liberi arbitrij viribus, & cōmuni Dei auxilio naturali, & cōsuetudo, etiā vt naturæ auctorem, & finem: quia non potest id homo præstare, quamdiu peccator est. *Respondeo*, hoc esse ex accidenti, quia peccatum obstat, quominus quis Deum diligit super omnia, aut plusquam omnia. At si homo sanus, & integram naturam haberet, id posset perficere*

per auxilium Dei naturale, hominis naturæ conueniens. Dices id fieri nequire, nisi præueniat, & præcurrat hominem bona cogitatio ad Deum super omnia diligendum excitans, & mouens, quæ est auxilium Dei præueniens: hæc autem cogitatio, nec naturæ hominis, nec personæ debetur, & proinde, quibus datur, gratuito, & liberaliter datur, qua cogitatione cælitus immissa, operatur deinde Deus cum voluntate hominis in amore eliciendo, quod dicitur auxilium cooperans, siue adiuuans. Respondeo, necessaria quidem esse eiusmodi auxilia Dei ad producendum naturalem Dei amorem super omnia: sed non esse auxilia Dei supernaturalia, quia non dantur ad faciendum opus supernaturale, sed ad eliciendum amorom Dei cum ipsa natura hominis bene instituta congruentem, & ipsum hominem ad suam naturalem dirigentem.

Tertio queritur, An charitas sit habitus diuinitus infusus? Respondeo esse: ait enim Paulus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Esse autem habitum infusum, & non actum solum, communis Theologorum schola docet. Et licet olim, tanquam solum probabilior, recepta fuerit hæc opinio: Concilium tamen Trident. sess. 6. ca. 7. eam opinionem magis approbasse videtur, quod sit habitus infusus, cum ait: *Imprimis iustificacione, merito sanctissime passionis dominicæ, per Spiritum sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum, qui iustificantur, atque in ipsis inhaerere.* Et subiungit: *Unde in ipsa iustificacione cum remissionem peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo, per Iesum Christum, cui inseritur per fidem, Spem, & Charitatem.*

Quarto queritur, An præter charitatem infusam sit alia charitas nostris actibus acquisita? Duce sunt opiniones. Prima docet, quemadmodum ex actibus fidei, & spei infusa generatur in nobis quidam alius habitus, qui est acquisita fides, & spes: sic etiam ex actibus charitatis infusa relinquatur quidam habitus, qui est charitas acquisita: non tamen est virtus Theologica, quoniam a Deo nequaquam infunditur. Est tamen habitus Theologicus, quippe, qui circa Deum proximè veratur. Ita Scotus, Duran. Gabr. Marfil. Almainus, & alij, quos citauit lib. 3. c. 21. q. 6. Censent enim ex frequentatis cuiuslibet infusæ virtutis actibus gigni, & comparari habitum acquisitum, tum, quia operum assuetudine habitus generatur, tum etiam, quia infusus virtutibus per peccatum contrarium amissis, experimur nihilominus nos propensos, expeditos, & promptos ad actus similes eliciendos: ergo aliquis habitus permanet, supernaturalibus exclusis. Nec actus habituum supernaturalium, ut actus supernaturales sunt, gignunt habitum, sed ut actus sunt voluntarij, & humani, & identidem voluntariè repetiti: nam eo ipso, quod mens, & voluntas hominis frequenter se exercet sic, aut aliter operando, fit habilior, & promptior, ac proinde habitum comparat. Altera opinio planè negat habitum charitatis acquisitum: atque hæc est discipulorum S. Thomæ, quoniam ille in 1. 2. q. 51. ar. 4. ad 3. perspicuè tradit ex actibus infusorum habituum nullum habitum generari: non quidem supernaturalem, qui à Deo duntaxat infunditur: non naturalem, quia habitus gignit actus sibi similes: ergo si habitus est infusus, & supernaturalis, actus

producit supernaturales, quod si actus supernaturales sunt, habitum naturalem producere nequeunt. Et proinde concludit S. Thom. ex actibus habitus infusi, solum habitum infusum augeri, & nullum habitum acquiri. Nos verò 3. lib. probabilè multorum Theologorum diximus esse sententiam eam, quæ asserit, ex actibus infusorum habituum habitum acquisitum generari: quia eiusmodi actus sæpe replicati, nos reddunt propensiores, & expeditiores ad similes actus præstandos: nec enim sit, ut quis expeditior, & promptior reddatur assuetudine, & exercitatione, quin fiat habilior, quod si habilior, ergo per acquisitum habitum: Et proinde nunc probabilè existimamus esse habitum charitatis acquisitum, non qui sic aliqua charitas ex solis naturæ viribus, & communi Dei auxilio progenita, ut discipuli S. Thomæ Scoti, & alios voluisse putauerunt: sed qui sit habitus ex actibus charitatis infusæ, peculiari Dei auxilio passim iteratis, & repetitis identidè comparatus, quem quidem non per seipsum producit habitus charitatis infusæ: sed per actus nostros ex habitu profectos, & sæpius repetitos acquirimus. Cætera eo, quem diximus, loco, tradidimus, nobis hic minimè repetenda, qui ad alia diuersa properam.

Quinto queritur, An charitas infusa sit vna, & eadem erga Deum, Angelos, & Homines? Respondeo cum omnibus Theologis, esse vnã, & eandem, quia eadem ratione Deum, & Angelos, & homines diligimus. Sicut enim fides infusa est vna, & eadem, quamuis multa specie distincta credamus, quia omnia credimus, ut dicta, & patefacta Deo: & spes vna est, & simplex, quoniam omnia speramus, ut à Deo promissa, & ab eo reddenda: ita etiam charitas est vna, quia Deum propter ipsum amamus: homines, & Angelos diligimus, ut diuinæ gratiæ, & diuini boni participes, ut cælestis, & superiæ gloriæ compotes, ut amicos in Deo, & propter Deum: videlicet, quia Deus imperauit, ut eos tanquam amicos, & tanquam diuinæ gratiæ, & gloriæ capaces amaremus. Obijcies: Amor, quo homines, & Angelos diligim⁹ propter Deum, videtur esse amor concupiscentiæ, non amicitie, cum amemus eos, quia sunt res Dei: sicut res amicorum diligimus propter amicos. Respondeo, eum amorem, esse amorem beneuolentiæ, & charitatis, quia non eos diligimus ob emolumentum, & commodum nostrum, aut Dei, sed ob bonum ipsorum. Dicimur tamè eos diligere propter Deum, non quia diligamus ob commodum, & bonum Dei, hic enim esset amor concupiscentiæ; sed quia eos diligimus ob bonum diuinum, quod in seipsis habent acceptum à Deo: eos enim sicut & nos edidit Deus, hæreditatis, & felicitatis superiæ capaces, atque participes. Charitas autem diligit eos omnes, qui sunt summæ beatitudinis compotes, quæ est vna ratio communis omnium eorum, quæ ex charitate diliguntur: nisi quod Deus sua natura, & per seipsum, non aliunde beatus est; cæteri verò sunt dono gratiæ diuinæ, & iure adoptionis ad beatitudinem admissi. Diligimus itidem eos propter Deum, quia amamus eos, eo, quod præceperit Deus, ut eos ex charitate tanquam amicos diligeremus.

Sexto queritur, An charitas sit omnium virtutum forma? S. Thom. satis apertè, vbi que fermè

o cet 2.2. q. 23. ar. 8. in 3. dist. 23. q. 3. ar. 1. q. 1. & de veri-
q. 14. a. 5. esse formam. Sunt tamen ex eius discipu-
lis nonnulli, qui ita formam eam esse contendunt,
vt sine ea ceteras in peccatoribus virtutes doce-
ant non esse simpliciter virtutes, moti auctoritate
Augustini, Prosperi, atque Fulgentij, negantiū
vllas in peccatoribus virtutes inesse. Mihi tamen
magis probanda videtur opinio Caieta. 2.2. q. 23.
art. 7. & 8. S. Thomam interpretantis in eum sen-
sum, vt charitas sit ceterarum omnium virtutum
forma, nimirum extrinseca non intrinseca, hoc
est, forma, quæ reddit alias virtutes fructuosas,
quia dat eis, vt per opera ipsarum iusti vitam æ-
ternam mereantur, eū sine charitate reliquæ vir-
tutes sint steriles, & infructuosæ, hoc est, vitam
æternam non consequuntur. Habent tamen sine
ea suum fructum proprium, quia per se ipsas pro-
ducunt, & præstant opera, & officia honestatis, &
virtutis. Præterea, fidem, & spem Charitas effi-
cit vivas virtutes, atque efficaces: non quod det
eis vitā intrinsecam: est enim vera fides sine cha-
ritate, vera spes absque charitate: sed quæ præstet
eis meritum, fructum, & officium cælesti hære-
ditate dignum. Alioquin sine charitate dicuntur
mortuæ, quomodo etiā steriles, & infructuosæ:
operantur enim sine charitate, sed æternæ vitæ
fructus non ferunt. Alio verò Augustinus, Pro-
sper, & Fulgentius cum Pelagianis decertantes
spectauere, dicentes veras in peccatoribus non
esse virtutes: quod nos lib. 3. ca. 27. q. 6. & 7. satis ex-
plicatum reliquimus.

Septimò quaeritur, An Charitas actibus etiam
remissioribus augeatur? S. Thomas, Bonauentura,
Richardus, Durandus, Scotus, & alij veteres
Theologi, vt citauit lib. 7. ca. 17. q. 4. negarunt augeri,
sed solum intensioribus. Ocham verò, Gabriel,
Almainus, & Maior fatentur quolibet actu remis-
siori statim augeri: Tum enim charitas, tum gra-
tia adoptionis feruentioribus actibus crescit, &
tum actibus reliquarum virtutum imperio cha-
ritatis præstitis, tum etiam actibus ipsiusmet cha-
ritatis elicitis. Augeatur itidem Charitatis meri-
tum non solum multitudine actuum, sed etiam
magnitudine, difficultate, diuturnitate, & boni-
tate operum, quæ ex gratia fiunt, & existunt.

Octauò quaeritur, An charitas in hac vita in in-
finitum possit augeri? Bonau. 1. d. 17. p. 2. ar. 1. q. 4. Ri-
char. 1. d. 17. a. 2. q. 4. Henr. quodl. 5. q. 22. Durand. 1. d. 17.
q. 9. Argen. 1. d. 17. q. 1. ar. 3. censent charitatē ex par-
te sua, & potestate Dei posse in infinitum augeri,
non tamē ex parte hominis, vel Angeli, cui inesse
quoniam quælibet creata rerum capacitas finita
est, & suis conclusa terminis. Ocham d. 17. q. 8. &
Gabr. 1. dist. 17. q. 2. & 3. d. 13. q. 1. sentiunt charitatem
posse in infinitum augeri, si Deus eam extra men-
tem augeat, non tamen posse in immensum cre-
scere, dum in mēte aliqua creata inhæret: quam-
uis probabile putent oppositum. Sotus 2. d. 13. q. 2.
& 3. tenet non solum posse Charitatem in infini-
tum augeri, sed etiam posse infinitam creari, hoc
est, ita magnam, vt alia maior esse non possit. Im-
mò repta eadē esse animæ Christi Domini sum-
mam charitatem, quā maior esse non queat.

Verosim tamen existimo S. Thomæ sententiā
2.2. q. 24. ar. 7. asserentis charitatem posse in infini-
tum augeri, nec aliquam esse charitatem ita ma-

gnam, vt maior esse non queat: quoniam charita-
tis causa efficiens est Deus, qui eam potest am-
pliores, & pleniores semper efficere, cum infi-
nita, & immensa sit potestatis. Nec impedit ipsa
Charitatis natura, & substantia: quoniam & si qua-
litas est, absolute tamē, & simpliciter per se nul-
los certos habet suæ magnitudinis terminos, vt
psi quoque Richar. Henricus, Durand. Ocham, &
Gabr. consentunt. Nec obstat etiam creatæ men-
tis finita capacitas, & potestas, quia potest chari-
tatem suscipere. Quoniam mens in quam chari-
tas infunditur, quò plenior, & vberior chari-
tatem excipit, eo redditur capax, & aptior
ad eius incrementum. Obijcies, inde colligi, vt
huius vitæ charitas, charitatem patriæ possit æ-
quare: nam patriæ charitas finitas habet magni-
tudinis terminos, ergo tantum poterit vitæ chari-
tas augeri, vt patriæ charitati par fiat, & æqualis.
Caiet. 2.2. q. 24. ar. 7. in hoc argumento diluendo
vehementer admodum laborauit, nec tamen ple-
nam eius solutionem inuenit, aut reddidit. Sunt
qui negent vitæ charitatem, & patriæ eisdem esse
rationis: quod quidem, vt verum fatear, nō in-
telligo, quemadmodum defendi queat. Nam si de
ratione naturæ, & substantiæ loquatur, mihi nul-
lo modo probatur: quia teste Paulo, Charitas nun-
quam excidit sine Prophete cessante, siue scientia destruc-
tur. Et ratio ipsa id manifeste confirmat. Chari-
tas enim, siue vitæ, siue patriæ, vna & eadem ratio-
ne Deum diligit, nimirum propter ipsum. Si ve-
rò de ratione accidentis intelligant, fateor libe-
ter ratione differre. Hic enim Deum charitate
diligimus, quem clarè non cernimus: beatè verò
mentes diligunt Deum, quem clarè vident. At
verò eiusmodi accidens, cum sit sola quædam rei
obiecta conditio, non sufficit ad substantiam cha-
ritatis, vt est habitus variandam. Cur igitur in-
quies, si charitas, quod ad substantiam pertinet,
vna, & eadē est, cum possit in dies crescere sem-
per, & augeri magis, ac magis charitas vitæ, nun-
quam ad supernæ illius charitatis terminos per-
uenire potest? Sciendum est, charitatem vitæ cum
charitate patriæ dupliciter posse conferri. Aut
enim habitum cum habitu, aut actum cum actu
comparamus. Mihi certè non videtur dubitandum,
quin habitus charitatis vitæ possit magnitudine
æquare, immò etiam superare habitum charita-
tis patriæ, vt colligi videtur ex Henr. quodl. 5. q. 22.
Quis enim ambigat, Marijrum, aliorumue iustio-
rum hominū charitatem in hac vita fuisse maio-
rem, quam sit habitus charitatis, quem habent in
patria paruulij? Et quis negare audeat beatitudinē
Dei Genitricem ad eum charitatis gradum per-
uenisse, qui magnitudine transcederet habitum
charitatis, quo sunt præditi Beati cæli habitato-
res? Habitibus igitur charitatis vitæ potest æ-
quare, imò etiam vincere magnitudine habitum
beatorum Angelorum, & hominum: quamuis S.
Tho. nihil aperte de hoc tradidisse videatur. Sol-
lūm 1. p. q. 17. ar. 2. ad 3. ait: Dicendum, quod aliqui homi-
nes etiam in statu vitæ sunt maiores aliquibus Angelis, non
quidem actu, sed virtute: in quantum scilicet habent chari-
tatem tantæ virtutis, vt possunt mereri maiorem beatitudi-
nis gradum quam quidam Angeli habeant, sicut si dicamus
semen alicuius arboris esse maius virtute, quam aliquis par-
uam arbores, cum tamen multo minus sit in actu. Sic ille.

Sed quid

Sed quid dicendum de actu charitatis? An amor hominis via oris possit tantus esse, quantus est amor hominis beati? Nec questio est de continuatione, & perpetuitate; sed de intensione, & magnitudine amoris. Res hæc sanè ad definiendum videtur quibusdam difficilis. Nam amicum, inquit absentem possumus æquè diligere, ac præsentem, & quidem aliquando feruentius, & vehementius. Nonnulli liberrimè concedunt, amorem in via ex natura rei, quamuis non ex accidenti, posse æqualem esse, & maiorem, quum sit absolutè eiusdem prorsus rationis.

Quicquid sit de amore viatoris, si cum amore Beati alicuius conferatur magnitudine, & intensione, perspicuum est amorem viatoris non esse perpetuum, & continuum, qualis tamen est hominis, vel Angeli Beati. Deinde, meo iudicio, communis est Theologorum opinio, ut constat ex sancti Thomæ, Bonauenturæ, Richardo, Ochamo, Argentina, & Gabr. in 3. distinctis. 27. & 28. & Henrici, quodlibet. 4. quest. 25. actum charitatis in via nunquam posse ad tantum magnitudinis gradum peruenire, ut æquet magnitudinem amoris, quem beatè mentes eliciunt in patria. Nam esset habitus charitatis est idem in via, & in patria; actus tamen amandi est ratione diuersus: nam in via Deum, quem non videmus, amamus; sed Beati diligunt, quem præsentem intuentur, diligunt ex magno Dei auxilio cum ipsorum voluntate operantis: amant necessariò Deum, quem cernunt: fruuntur præsentem, quæ nos in hac vita optamus; tenent, quod amant, nos cupimus assequi, & tenere. *Ibi*, inquit, August. in Enchir. cap. 121. *quis explicet quantitas charitatis erit, ubi cupiditas, quam vel coercendo superet, nulla erit: quam summa sanitas erit, quando contentio mortis non erit? Quod si Beati hominis amor intensione, & magnitudine maior est, ut reuera est, quam viatoris actus: necesse est, ut eius incrementi causa efficiens sit Deus ipse, sive eius Auxilium: rei amatae præsentia, adeptio, possessio, clara Dei visio, læticia, & gaudium, quod de re amata, & quæ iam habetur, cõtinuo, & perpetuò, & securè percipitur.*

Deinde obijcies, saltè consequi, ut charitas viatoris possit equare charitatem Christi Domini, aut Beatæ Deiparæ, cum eorum charitas infinitæ magnitudinis non fuerit. Respondeo, charitatem viæ posse in infinitum augeri per se simpliciter, & suapte natura, ut charitas est; Deus tamè quorumlibet charitatem iustorum intra certos terminos, ac fines magnitudinis conclusit, quos absolutè transgredi quidem potest, nunquàm tamen factò ipso transgreditur. Vnde cum Deus omnium Angelorum, & hominum iustorum, quò esset progressura charitas, præuideret, ac præfiniret, longè multò maiorem Deiparæ, & Christi Domini citra vllam comparisonem, cumulatiorem, & copiosiorè charitatem constituit.

Sed quid dicent ij Theologi, qui ut antè iam dixi, senserunt, charitatem in via non posse in infinitum augeri? nam iustus homo, quam diu viuunt, potest in charitate proficere. Respondet, iustos homines, si perpetuò viuèrent, eum tandem gradum charitatis consecuturos, quo maiorè habere nõ possent: at Deus singulis, vitæ certos terminos præfixit, intra quos possunt semper in charitate

proficere. Vltimò obijcies contra S. Thomam id, quod dicit August. lib. 1. Retract. c. 7. loquens de charitate huius vitæ. *Sic itaque hoc accipitur, tanquam plena dilectio sit, quæ maior esse nõ potest, quam diu ambulamus per fidem.* Et in Enchir. cap. 121. *Minuitur, inquit, cupiditas crescente charitate, donec veniat hic ad tantam magnitudinem, quæ maior esse nõ potest.* Respondeo, in primo loco Augustinum loqui de charitate, cui diuina prouidentia certum terminum constituit, in secundo loco eum loqui de Martyrum charitate, de qua dixit Christus Dominus, *maiorem hac dilectione nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Maiorem dixit, videlicet opere, & factò: quia bonum pretiosissimum dat pro amico: nam alioqui intensione, & feruore, actus charitatis in hac vita potest maior esse in vno, quàm in altero Martyre: immo in iusto, qui Martyr non sit, potest maior esse.

Nonò quæritur, An charitas minui possit? Quamuis senserint quidam, leuiora peccata, quæ venialia dicuntur, charitatem minuire: communi tamen consensu Theologorum receptum est, non posse minui charitatem. Nam si veniale peccatum charitatem ex parte minueret, posset aliquando in totum auferre, quod quia alibi, cum de habitibus disputarem, lib. 3. cap. 23. q. 1. abundè probauimus, ideo hic plura non dicimus.

Decimò quæritur, An lethale peccatum, vi sua, & natura, an merito tantum charitatem expellat? Duæ sunt opiniones, vna docet, merito tantum expellere, quia charitas à solo Deo, tanquam efficiente in mentem infunditur, & conferatur, ergo solus Deus eam delet, ac tollit. Est enim qualitas quædam supernaturalis. Ita Scotus, Henricus, Richardus, Durandus, Gabriel, Maior, Almainus, & alij, quos supra citauimus, lib. 3. c. 23. q. 3. Altera opinio vult, merito, & natura per lethale peccatum charitatem excludi, & perire. Ita S. Tho. 2. 2. q. 24. artic. 10. eiusque discipuli, ea ratione ducti, quod lethale peccatum suapte natura charitati aduersatur: sed contraria suapte natura se vicissim excludit. Hanc quoque quæstionem cum de peccatis lib. 4. cap. 24. q. 4. & 5. tractarem, plenius, & fusius, pro eius loci ratione diluimus.

Vndecimò quæritur, Quot, & quæ sint ea, quæ charitate diligi debent? S. Tho. 2. 2. q. 25. artic. 12. Augustinum lib. 1. de doctr. Christ. cap. 25. & 26. & Magistrum in 3. d. 28. secutus, ait esse quatuor, Deum, Nos ipsos, Proximum, & corpus nostrum: quoniam horum vnumquodque est cælestis beatitudinis capax. Cætera verò diligimus amore concupiscentiæ, ipsam quoque charitatem, & virtutes, quoniam diligimus tanquam bona nobis vtilia, & commoda, & tanquam apta, & idonea instrumenta ad beatitudinem animæ, & corporis consequendam. In præsentia tamen solum agimus de Charitate in Deum; postea verò, cum de quinto Præcepto Decalogi differemus, de Charitate in Proximum multa dicemus.

Duodecimò quæritur, Quot sint Charitatis actus elicti? Respondeo, esse vnum internum, nempe amorem in Deum, qui est voluntatis actus. Charitas enim virtus est, cuius actio in voluntate completur. Effectus tamen charitatis sunt multi, hi nimirum: gaudium, pax, animorum concordia, & coniunctio, misericordia, & beneficentia.

Porro

Porro misericordiz, & beneficentiz sunt ea opera, & officia, quæ ad quatuordecim referuntur, quibus aliorum indigentiam, tum animæ, tum corporis subleuamus: de quibus breuiter suo loco tractabo.

Caput IIII.

De Peccatis, quæ charitati in Deum aduersantur.

PRI^{MUM} id in quæstionem vertitur, quo tempore præcepto charitatis cogamur elicere, & præstare amorem in Deum? Variæ sunt Theologorum sententiæ; Thomas 1.2. q. 89. art. 6. videtur asserere, vnumquemque hoc præcepto, & lege compelli eo tempore, quo primum incipit vti ratione. At enim profectò difficile est creditu, hominem tunc lege Charitatis adstringi ad huiusmodi actum elicendum, & longè difficilior videtur, quod quidam S. Thomæ discipuli inde deduxerunt, debere homines eiusmodi præcepti omissionem Sacerdoti, vnà cum cæteris criminibus confiteri. Scotus in 3. dist. 27. q. 3. insinuat, hoc præcepto compelli nos ad elicendum amorem in Deum dominicis diebus: cuius sententiam sequuntur Angel. ser. 9. q. 40. & num. 41. Tabien. ser. 4. q. 46. & Charitas q. 20. sexta conclusione. Verum, id vt Nauarrus in Manual. cap. 11. num. 7. cum Adriano, quem citat rectè adnotauit, nulla ratione efficaci probatur. Sotus indicat libr. 2. de iust. q. 3. ar. 10. lib. 1. de nat. & grat. cap. 22. obligari nos eo tempore, quo aliquo insigni beneficio afficimur à Deo. At Nauarr. hanc quoque sententiam meritò refellit: quia si ad aliquem actum tunc temporis lege nature compellimur, is erit, quo debitas gratias Deo, & agamus, & habeamus, eò quòd in nos beneficium liberaliter contulerit. Docet etiam Sor. hoc præceptum impleri, dum quis in adulta ætate Baptismum suscipit. Sed certè Baptismus tunc rite suscipitur, si quis attritus non contritus ad Baptismum accedat.

Sunt, qui doceant hoc præcepto nos eo tempore teneri, quo patientia, & probitas nostra, ac virtus, grauissimè tentatur. Sed neque ad hoc asserendum vlla ratione compellimur. Ad eam enim tentationem repellendam, alia suppetunt remedia, hæc nimirum, diuinam opem precibus inuocare, incumbere in ea officia, & opera virtutis, quam antiquus hostis generis humani conatur nobis eripere. Alij docent hoc præceptum semel in vita nostra vim suam habere, videlicet in extremo vitæ tempore, aut in mortis periculo. Sed nec hoc vlla ratione efficaci probatur, nec verisimile est, tantum præceptum semel tantum nos obligare, dum viuimus. Præterea existimant quidam, hoc præcepto teneri nos eo tempore, quo ad aliquod Sacramentum accedimus, vel suscipiuri illud, vel ministraturi: quam etiam sententiam rejicit Nauarrus: quoniam ad Sacramenta legitimè sumenda, vel conferenda fatis est, si accedamus attriti, putantes bona fide nos esse contritos.

Alij dicunt saltem hoc præcepto nos adstringi, cù ad sacro sanctum Dominici Corporis, & sanguinis Sacramentum accedimus. Hoc etiam alijs

non probatur: quoniam ad venerabile Eucharistiæ Sacramentum, iusta & debita est præparatio, qua quis accedit post sacram peccatorum confessionem, cum plena malè actæ vitæ detestatione, quam probabiliter putat se habere: ad Baptismum verò sufficit, si quem suorum peccatorum poeniteat. Quidam, quos secutus est Tabien. loco citato, putant ligari nos hoc præcepto, cum lethalis peccati consilij, alteri Sacramentum ministrare volumus ratione publici officij quo fungimur. At verò si probabiliter credamus nos charitate esse præditos, nulla lege compellimur ad eum actum præstandum. Item, Sacramentorum ministri solum præcepto compelluntur eo tempore quo Sacramenta conferunt, ad id lethale peccatum detestandum, cuius sunt consilij. Postrema est eorum sententia, qui volunt extremo vitæ tempore charitatis præceptum suam obligationem inducere. Sic Angel. Tabien. Nauarr. Sor. loci supra citati, & alijs. Quorum tamen sententiam ea ratio videtur non nihil posse infringere, infirmare, & euertere, quòd aliquando accidit, vt is, qui vicinus est mortis, iustus sit vir, gratia & charitate præditus, aut saltem probabiliter opinetur, se Dei charitatem minimè amisisse. Præterea, quid si aliquot ante obitum diebus, fuerit omnia sua peccata ritè confessus, & detestatus? Arbitror sanè, hosce auctores solum docere voluisse, eo tempore esse ex præcepto, & lege actum charitatis præstandi, quando quis est lethalius criminum cõficius. Sed nec hoc omnem ex animo planè dubitationem euellit: quoniam tunc poenitentia præcepto obligamur ad peccata omnia odio habenda, & detestanda, quod quia sine actu charitatis in Deum præstare, vt oportet, non possumus, ideo ad actum charitatis adstringimur ratione præcepti poenitentia, non autem præcisè lege charitatis. Nos autem in præsentem quarimus, quo tempore præcisè præcepto charitatis cogamur elicere amorem in Deum. Profectò videtur (vt quæstionem soluamus) eiusmodi præceptum esse constitutum, eo modo, quo diximus esse datum, & impositum diuinitus fidei præceptum, & spei: nimirum tãquam remedium ad iustificationem impij: quare ijs temporibus suam obligationem asserit, quibus improbus hominem oportet sua peccata per veram poenitentiam odio habere, & detestari, vt obtenta venia, ad diuinam gratiam reuocetur: Quare quandoque quis debet de suis peccatis per veram cordis poenitentiam dolere, vt eorum veniam obtineat extra Sacramentum re ipsa susceptum, ipso iure diuino cogitur actum charitatis elicere, quia sine eo vera, & legitima poenitentia, non est, quæ sufficiat, vt idonea, ad peccata lethalia post Baptismum commissa delenda extra Sacramentum, quamuis cum Sacramento poenitentia sufficiat is dolor, quem Theologi attritione appellant, qui actus charitatis non est, cum sit detestatio peccati, nõ amore Dei, sed metu gehennæ, vel odio turpitudinis, quæ peccatis inest, vel spe bonorum celestium suscepta.

Secundò queritur, Quo modo intelligatur charitatis præceptum, quo dicitur diligendum esse Deum toto corde? Animaduertendum est, hoc præceptum in sacris literis contineri, nõ vno loco, sed pluribus etiam, & diuersis; primum Deu-